

HIV/AIDS NEDİR?

Dr. Aygen Tümer

e-mail: atumer@hacettepe.edu.tr

İlk defa 1981 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde cinsel yönelimi kendi cinsinden olan erkeklerde ve Haiti'den gelen göçmenlerde ender rastlanan *Pnömocystitis carinii jiroveci pnömonisi* (PCP) ve Kaposi sarkomu (KS) vakalarının tespit edilmesi ile HIV/AIDS hastalığı tanımlanmıştır. Bu enfeksiyonlar tedaviye iyi cevap vermemekte ve hastalık ölümle sonuçlanmaktaydı. Araştırmacılar bu hastalığın daha önce literatürde rastlanmayan yeni bir hastalık olduğu konusunda birleşerek bu yeni hastalığa "AIDS" (Akkiz İmmün Yetmezlik Sendromu, **Acquired Immune Deficiency Syndrome**) adını vermişlerdir. 1983 yılında AIDS'e neden olan virüs HIV (İnsan İmmün Yetmezlik Virüsü, **Human Immunodeficiency Virus**) izole edilmiş olup, bu virüs vücudun savunma gücünü zayıflatmakta, yıkmakta ve normal koşullarda tedavi edilebilen hastalıklar, savunma gücü yetersiz kaldığından tedavi edilememektedir.

DÜNYADA HIV/AIDS

Birleşmiş Milletler AIDS Birimi (UNAIDS)'nin, Ağustos 2025 tarihinde açıklanan Aralık 2024 sonu verilerine göre dünyada toplam 40,8 (37,0-45,6) milyon kişi HIV ile yaşamaktadır. Hastalığın tanımlandığı 1981 yılından beri yaklaşık 44,1 (37,6-53,4) milyon kişinin hayatını bu hastalıktan kaybettiğini bildirmektedir. 2010 yılında 7000/gün yeni HIV pozitif vaka varken, 2024 yılında bu sayı 4000/güne inmiştir.

Dünya Verileri

(Dünya Sağlık Örgütü, Aralık 2024)

HIV/AIDS ile yaşayanlar

Toplam	40,8 (37,0 – 45,6) milyon
Erişkin	39,4 (35,7 – 44,0) milyon
15 yaş altı çocuklar	1,4 (1,1 – 1,8) milyon

2024 yılında HIV enfekte yeni vakalar

Toplam	1,3 (1,0 – 1,7) milyon
15 yaş altı çocuklar	120 000 (82 000 - 170 000)

2024 yılında HIV/AIDS hastalığından ölenler

Toplam	630 000 (490 000 – 820 000)
---------------	-----------------------------

TÜRKİYE'DE HIV/AIDS

Tüm dünyada HIV ile yaşayan bireylerin hızla arttığı gözlenirken Türkiye'nin bu salgının dışında kalması beklenmemektedir. Ülkemizde ilk defa 1985 yılında üç HIV pozitif kişi bildirilmiş, daha sonra her yıl vaka sayılarında giderek artma gözlenmiştir. 1991 yılına kadar her yıl 30'lu rakamlarda olan yeni HIV ile yaşayan birey sayısı, 2000'li yılların başından itibaren 200, 350, 750, 1000'li rakamlar, 2020 yılından itibaren 4000'li, 2023 yılından beri 7 000-8 000 rakamların üzerine çıkmıştır.

Ülkemizde T.C Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Bulaşıcı Hastalıklar ve Erken Uyarı Dairesi Başkanlığı Kasım 2025 verilerine göre 57 101 HIV/AIDS vakası vardır. Kasım 2025 tarihi itibari ile doğrulama testi pozitif tespit edilerek bildirimi yapılan vakalar üzerinden bu sayılar gerçekleşmiştir. Resmi rakamlar, diğer ülkelerde olduğu gibi sadece rapor edilmiş vakaların sayısını göstermektedir. Kişi virüsü eğer korunmasız yapılan cinsel temas yolu ile aldı ise, hastalığın hiçbir belirti, bulgu vermeyen ortalama 8-10 yıl gibi süresinin olması, özellikle cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar konusunda kişilerin sağlık kurumlarına yeterli başvurularının olmamaları, anonim test merkezlerinin sayısının az olması ve her il/ilçede olmaması sayının gerçekleri yansıtmadığını düşündürmektedir.

1985 yılından Kasım 2025 tarihine kadar doğrulama testi pozitif tespit edilerek bildirimi yapılan 54 472 HIV pozitif kişi ve 2 629 AIDS vakası olmak üzere, toplamda 57 101 HIV/AIDS hastası vardır.

Ülkemizde HIV/AIDS vakalarının cinsiyete göre dağılımına bakıldığında %82,1'i erkek, %17,9'u kadın olup, %15,5'i yabancı uyruklu kişilerdir.

Vakaların en fazla görüldüğü yaş aralığı 25-29 ve 30-34 yaşlardır.

Epideminin başından beri Türkiye'deki bulaşma yollarına göre HIV ile yaşayan bireyler incelendiğinde; %25,8 heteroseksüel cinsel temas, %11,2 homoseksüel/biseksüel cinsel temas, %0,5 damar içi madde bağımlıları, %0,4 anneden bebeğe geçiş ve %60,9 ise bilinmeyenlerden oluştuğu görülmektedir. %60,9 gibi büyük bir oran eksik bildirimi göstermektedir ki bu da epideminin boyutunu öğrenmedeki güçlüğü gözler önüne sermektedir.